№ 194 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 8 1904 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 8 № 194

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պորտ-Արտուրի պաշարումը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ֆրանսիական լրագրի աշխատակիցը ներքին գործերի մինիստրի մօտ. Ներքին լուրեր. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Նամակ Պարսկաստանից.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

ՊՈՐՏ-ԱՐՏՈՒՐԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

—

«Մշակի» № 154-ում մենք տուինք մի քանի նախնական տեղեկութիւններ Պորտ-Արտուրի ամրութիւնների մասին։ Հեռագիրներ այնուհետև յիշատակում էին մի շարք մարտկոցների և լեռների մասին, որոնք որոշ դեր են կատարել և ներկայումս կատարում են բերդի պաշտպանութեան գործում։

Օգտվելով «П. Г.», «Нов.» և «Н. В.»-ի զետեղած քարտէզներից և հաղորդած տեղեկութիւններից, այլ և հեռագիրների հաղորդագրութիւններից, մենք ներկայացնում ենք մի մանրամասն քարտէզ, որի վրա նշանակել ենք կարելիին չափ շատ կէտեր և հաղորդում ենք տեղեկութիւններ Պորտ-Արտուրի շրջակայքի մասին։

Պէտք է նախ նկատել, որ Պորտ-Արտուրի ամրութիւնների մասին նոյն իսկ առաջնակարգ հրատարակութիւնների մէջ մինչև այժմ լուրջ և ստոյգ տեղեկութիւններ շատ քիչ կային և առհասարակ դժուար էր գաղափար կազմել բերդի պաշտպանութեան պայմանների մասին։ Վերջին հաղորդագրութիւնները թէև տալիս են տեղեկութիւններ դիրքերի մասին, բայց դեռ բացակայում են ստոյգ ցուցումներ առանձին ամրութիւնների կազմութեան և ոյժի վերաբերութեամբ։

Պորտ-Արտուր քաղաքը, ինչպէս յայտնի է, զետեղված է մի ծովախորշի ափին, Կվանտունեան թերակղզու հարաւային ծայրում։ Ծովախորշը կամ ներքին նաւահանգիստը մի փակ աւազան է, որ միայն մի փոքր ջրանցքով միացած է ծովի հետ։ Նաւահանգիստը ծովից բաժանված է Տիգրեան թերակղզով։ Նաւահանգստի շուրջը կան բազմաթիւ բարձր բլուրներ, կամ սարեր, որոնց գագաթներին շինված են մշտական ամրութիւններ։

Պորտ-Արտուրի ամրութիւնների խոշոր անյարմարութիւնն այն է, որ ամրութիւնների գլխաւոր գիծը քաղաքից և նրա հիմնարկութիւններից բաւականաչափ հեռու չէ։ Իսկ ներկայ ժամանակի պաշարողական թնդանօթներն արդէն կործանիչ կերպով վնասում են չորս վերստի վրա գտնվող առարկաներին։

Ամրութիւնները Պորտ-Արտուրի շրջակայքում բաժանված են չորս ցամաքային և երեք ջովային խմբերի։

Առաջին շատ ուժեղ ամրութիւնը գտնվում է քաղաքից դէպի արևելք Դրակոնեան կամ Վիշապեան սարերի վրա։ Այդտեղ 100 սաժէն բարձրութիւն ունեցող բլուրների վրա զետեղված է Պետուշան կամ Բիլունգշան կոչված մարտկոցը։ Նրա մօտ շինված են մի քանի բատարէաներ, որոնցից երկուսը, հարաւում, նշանակված են ռմբակոծելու արտաքին նաւահանգստի շրջանում գտնվող առարկաները։ Մի և նոյն ժամանակ այդ դիրքերում եղած թնդանօթների պարտաւորութիւնն է պաշտպանել այն ամրութիւնները, որոնք յայտնի են «Ոսկեսար» ընդհանուր անունով։

Դրակօնեան լեռներից դէպի հիւսիս շարունակվում է բատարէաների գիծը մինչև երեք վերստ տարածութիւն։ Այդտեղ բացի դրանից կան երկու մեծ և հինգ փոքր ամրութիւններ։

Ամբողջ այդ մասում պէտք է հաշւել 80 թնդանօթ։ Բոլոր ամրութիւնները նորագոյն տիպի են՝ ծածկված և շտուրմից բաւական ապահովված։ Դրակօնեան սարերը այնպէս են դասաւորված, որ նրանք մի մեծ վիշապի տպաւորութիւն են գործում։ Եւ նրա զանազան տեղերը յայտնի են Դրակօնի Գլուխ, Դրակօնի Մէջք, Դրակօնի Պոչ անունով։ Գլուխ կոչված տեղը հիւսիսումն է, իսկ Պոչը ձգվում է դէպի ծով և կազմում է մի փոքր հրուանդան։

Դրակօնեան սարերից դէպի արևելք գտնվում է Դագուշան սարը, որ առաջապահ ամրութեան պաշտօն էր կատարում։ Եապօնացիները, նախ քան մօտենալը Դրակօնեան սարերին, մի քանի յարձակումներ գործեցին Դագուշանի վրա, որը վերցնելու համար նրանք կրակ էին թափում իրանց թնդանօթներով թէ ցամաքից և թէ ծովից։

Դրակօնեան սարերի հիւսիսային ճիւղաւորութիւնների վրա գտնվում են Օպասնաեա, Արծուի, Մեծ և մի քանի ուրիշ սարեր, որոնք ծառայում էին իբրև պաշտպանութեան կէտեր ռուսների համար պաշարման առաջին շրջանում։

Պորտ-Արտուրից դէպի հիւսիս գտնվում են Գայլասարեր կոչված բարձրութիւնները, որոնք վաղուց արդէն եապօնացիների ձեռքումն են։ Գայլասարերի և Պորտ-Արտուրի միջև գտնվում են Սիուշինի հոյակապ ամրութիւնները և Պալիջուանի մարտկոցը։ Աւելի մօտ Պորտ-Արտուրին ամրացված են մի շարք սարեր, որոնք յայտնի են՝ Ատամնաւոր, Ստօլօվայեա, Օբէզինկօվաեա, Պերեպելինաեա և ուրիշ անուններով։ Այս սարերը ռուսների տրամադրութեան տակ են։

Նշանաւոր դեր կատարեց Պորտ-Արտուրի պաշտպանութեան գործում Իտշան կոչված լեռնախումբը, որի զանազան կողմերում զետեղված են ուժեղ մարտկոցներ։ Իտշանը մի քանի անգամ անցաւ եապօնացիների ձեռքը և կրկին յետ գրաւվեց։ Իտշանը իշխում է Պորտ-Արտուրի վրա, բայց ինքն էլ ենթարկվում է շրջակայ մարտկոցների խաչաձև հարուածներին։ Իտշանի մերձակայ մարտկոցներից յիշենք Էրլունգշան, Անցէշան, Անկինային, հարաւում Վանտայ մարտկոցները։ Վերջին մարտկոցից աւելի հարաւ գտնվում է Սպիտակ Գայլ կոչված սարը, որ պաշտօն ունի ապահովելու Տիգրեան թերակղզու ամրութիւնները։

Հարաւում գտնվում է Լաօտեշանի լեռնախումբը։ Այդտեղ բազմաթիւ բլուրների, սուր իջուածքների, խոր ձորերի շնորհիւ հաղորդակցութիւնը շատ դժուար է։ Լաօտեշանի ծովեզրեայ բարձրութիւններից մէկի վրա դեռ չինական իշխանութեան ժամանակից շինված է փարոս՝ ծովի այդ մասի նաւորդներին մշտական ուղեցոյց լինելու նպատակով։

Ուժեղ ամրութիւններ կան և Տիգրեան թերակղզու վրա, այն է հինգ գլխաւոր և այդքան էլ երկրորդական ամրութիւններ, մօտ 30 թնդանօթներով։ Հինգ մեծ ամրութիւնների չինական անուններն են Մանտսէյինգ, Վէյունէն, Սինգսէյինգ, Մանտան և Շինտան։ Դրանցից ամենածայրագոյնը Մանտսէյինգն է, որ գտնվում է Տիգրեան թերակղզու ծայրում և պաշտպանում է նաւահանգստի մուտքը։

Ընդամենը Պորտ-Արտուրի ռուսական զօրքի տրամադրութեան տակ կայ զանազան մարտկոցներում և ամրութիւններում մօտ 400 թնդանօթ։

Պորտ-Արտուրի ամրութիւնների գլխաւոր յատկանիշն այն է, որ իւրաքանչիւր ամրութիւն կարող է պաշտպանվել շրջապատող ամրութիւնների թնդանօթներով։ Այդ պատճառով, քանի որ շրջակայ թնդանօթները գործում են, քանի որ բաւականաչափ վառօդ և ռումբեր կան պահեստում, թշնամու համար շատ դժուար է մօտենալ Պորտ-Արտուր քաղաքին։ Այդպիսով, ինչպէս տեսնում ենք, Պորտ-Արտուրը ներկայանում է իբրև առաջնակարգ բերդերից մէկը։ Եւ ներկայ պատերազմը ցոյց տուեց, որ նա կարող է դիմանալ խիստ յարձակումների և երկարատև պաշարման։

ՊՈՐՏ-ԱՐՏՈՒՐԻ ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑԸ ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐԻ ՄՕՏ

—

«Новое Время» լրագրի մէջ տպված է այն խօսակցութիւնը, որ ունեցել է «Echo de Paris» լրագրի Պետերբուրգի թղթակից Մարսէյլ Գիւտէն ռուսաց ներքին գործերի նոր մինիստր իշխան Սվեատոպօլկ-Միրսկու հետ։

Իշխան Սվեատոպօլկ-Միրսկին ընդունեց ֆրանսիական թղթակցին այն ժամանակ, երբ մի քանի ժամ էր մնում որ ճանապարհվի Վիլնա։

Ինձ—գրում է Գիւտէն—մտցրին մի լայնարձակ կաբինէտ։ Իշխանը մօտեցաւ, մեկնեց ինձ իր ձեռքը. նա հագած էր գեներալի սիւրտուկ և վզից կախած ունէր ս. Վլադիմիրի խաչը։ Մինչդեռ իշխանը խօսում էր ինձ հետ, ես նայեցի նրա դէմքին. նա բարի է, բաւական լիքը, ալեխառն միրուքով։ Նա նրման է Կուրօպատկինին և նոյնպէս կարճահասակ է։

—Ճի՞շդ է, ձերդ գերազանցութիւն, որ դուք տրամադրված չէիք ընդունելու այն պարտաւորութիւնները, որոնք այժմ պաշտօնապէս դրված են ձեզ վրա։

—Անկասկած, ես հրճուանք չը զգացի, երբ իմացայ, որ ինձ մտադիր են մինիստր նշանակելու. սակայն անկասկած է, որ դա չէր առաջանում պատասխանատուութիւնից երկիւղ կրելուց, ոչ էլ ծանր աշխատանքի երկիւղից, որ կապված է այս լուրջ պաշտօնի հետ. բայց ես գաւառացի եմ, և ինձ շատ գոհացնում էր Վիլնայի ընդհանուր նահանգապետի դիրքը։ Միւս կողմից, ես բոլորովին առողջ մարդ չեմ և նոյն իսկ մի քիչ նեղվում եմ շնչարգելութիւնից։ Բայց այս բոլորը չէր կարող արգելք հանդիսանալ լուրջ հանգամանքների մէջ և ամեն մի տատանում, ի հարկէ, պէտք էր մի կողմ գցել։ Ինձ նշանակելը տեղի ունեցաւ։ Եթէ ես ունենայի փայլուն առողջութիւն, ի հարկէ, մինիստր չէի լինի. պատերազմը յայտարարելուն պէս ես կաշխատէի ստանալ պաշտօն գեներալ Կուրօպատկինի մօտ։ Ես Վիլնան կը փոխէի Լեաօեանով։ Ճակատագիրը ուրիշ կերպ տնօրինեց։ Այժմ պէտք է տեղափոխվել Պետերբուրգ։

Երբ պ. Գիւտէն հարցրեց թէ նոր մինիստրական պաշտօնի մէջ մտնելը նշանակո՞ւմ է

արդեօք թէ կը լինեն մեծ փոփոխութիւններ Ռուսաստանի ներքին քաղաքականութեան մէջ, իշխանը պատասխանեց.

—Մեծ փոփոխութիւններ—ոչ, բայց ես մտադիր եմ հետևելու այն ծրագրին, որ դրված է Թագաւոր Կայսրի 1903 թ. փետրվարին հրատարակված մանիֆէստում։ Յենվելով այն սկզբունքների վրա, որ ցոյց է տուել Թագաւորը, ես կաշխատեմ համաձայնեցնել իմ գործողութիւնները իսկական և լայն պրոգրէսի ոգու հետ, գոնէ այնքան, որքան այդ բանը չի հակառակվի գոյութիւն ունեցող կարգերին։ Իբրև գաւառացի, որ սիրում է գաւառը, ուր անցել է իմ պաշտօնավարութեան մեծ մասը, ես ապակենտրոնացման վճռական կողմնակից եմ։ Ես ենթադրում եմ, որ բոլոր հարցերը չը պիտի վճռվեն Պետերբուրգում։ Ուստի ես Թագաւորի ցանկութիւնների արտայայտիչ կը լինեմ, տալով մեր քաղաքային և զէմստվօի հիմնարկութիւններին որքան կարելի է շատ հեղինակութիւն վճռելու, ազգաբնակութեան ցանկութիւնների համաձայն, այն գործերը, որոնք վերաբերում են դպրոցի, պաշարների մատակարարութեան, հաղորդակցութեան ճանապարհների և այլ հարցերին։ Մենք կը տանք զէմստվօներին ամենալայն ազատութիւն, որքան կարելի է տալ այդ ժողովներին։ Մեր ներքին դրութիւնը եթէ չափազանց լուրջ չէ, էլի խառնակ է։ Ինչո՞ւ ուրանալ այդ բանը։ Ինքնավար տեղային զէմստվօների և քաղաքային հիմնարկութիւնների լաւ կազմակերպութեան միջոցով մենք շատ բանի կարող ենք հասնել մեր ներքին կեանքի մէջ։

Պ. Գիւտէնը ասաց, որ ինքը լսել է, թէ հարկաւոր են պատասխանատու մինիստրներ։ Իշխան Սվեատօպօլկ Միրսկին ժպտաց և նըկատեց.

—Ո՞ւմ առաջ պիտի նրանք պատասխանատու լինեն։ Նրանք կախված են բացառապէս Թագաւորից, որ թագաւորում է Աստծու Ողորմութեամբ։ Մինիստրների դերն է կատարել Թագաւորի կամքը։ Ամեն մի պատասխանատւութիւն կը լինէր արհեստական ու անուանական։

—Ի՞նչպէս են ձեր հայեացքները դաւանական հարցերի մասին։

—Ես կրօնական հալածանքների թշնամի եմ և կողմնակից խղճի ազատութեան՝ հնարաւոր չափ, բայց մի քանի վերապահումներով։ Սակայն Ռուսաստանը վերջին տարիները շատ առաջ է գնացել այդ ուղղութեամբ։ Ես կը շարունակեմ ջանքեր գործ դնել, որ մեր լայնատարած պետութեան մէջ խաղաղ ապրեն բազմատեսակ դաւանութիւնները։

—Ճի՞շդ է, որ դուք հակված էք հրէաներին աւելի ազատութիւն տալու։

—Ես հրէաների թշնամին չեմ, բայց եթէ նրանց բացարձակ իրաւունքներ տրվեն, ինչպէս օրթօդօքսներին, նրանք կարող են արագ ձեռք բերել չափազանց մեծ նշանակութիւն։ Ցամենայն դէպս, հրէաներին վերաբերվող կարգադրութիւնների մէջ ես վճռել եմ կատարեալ բարեացակամութիւն պահպանել և լաւացնել նրանց աղքատ դասակարգերի դրութիւնը։ Բարութեամբ կարելի է երջանիկ հետևանքների հասնել։

—Կը փոխէ՞ք, գեներալ, ֆինլանդացիների դրութիւնը։

—Ներեցէ՛ք, Ֆինլանդիան ինձ չէ վերաբերում։ Ներքին գործերի բոլոր մինիստրներից միայն Վ. Կ. Պլեվէն էր կարգադրում և ֆինլանդական գործերը։ Բացի դրանից լիւտերականները Ֆինլանդիայում այժմ ունեն յանձին գեներալ-ադիւտանտ իշխան Օբոլենսկու մի նահանգապետ, որի առաջին քայլերը իրան հաւատացած ազգաբնակութեան հետ հանդիպելիս առանձնապէս աջող էին և որի գովելի ջանքերը լաւագոյն հետևանքների կը հասցնեն Ֆինլանդիայի բարիքի և երջանկութեան համար։

—Առհասարակ, պ. մինիստր, դուք ձեզ պրոգրէսի կողմնակի՞ց էք յայտարարում։

—Ի՞նչպէս էք ուզում, որ ես պրոգրէսի կողմնակից չը լինեմ, պրոգրէսի, որի բոլոր օգուտներից պիտի շահվի Ռուսաստանը։ Շատ ասպարէզների մէջ պիտի մենք հասնենք պրոգրէսի։ Ես գիւղական դպրոցների թիւը, որքան հնար է, աւելացնելու կողմնակից եմ։ Իմ ընկեր և բարեկամ գեներալ Գլազօֆն էլ այս բանի մէջ համամիտ է ինձ։ Մենք չենք կարող խուսափել պրոգրէսից։ Եթէ մենք կռւենք նրա դէմ, նա էլի կը շրջապատէ մեզ և կը խուժէ մեր երկիրը։ Աւելի լաւ չէ՞ ընդունել նրան և օգնել, որ նա իրականանայ։

—Էլի մի վերջին հարց, գեներալ։ Պատերազմի ներկայ, տարաբաղդաբար, դժբաղդ ընթացքը, ասում են, անբաւականութիւն է առաջացնում պետութեան ներսում։ Եապօնիայի դէմ մղվող պատերազմը ժողովրդականութիւն չունի։

—Կարելի է, որ պատերազմը ժողովրդականութիւն չունի։ Մենք նրան չէինք սպասում և չէինք նախատեսում. մենք պատերազմի չէինք պատրաստված։ Բայց հասարակական կարծիքը աւելի ես անբաւական կը մնար, եթէ մենք հրաժարվէինք մինչև վերջը խմելու այդ դառն բաժակը։ Մենք անց ենք կացնում պատերազմի ծանր շրջանը, պատերազմի, որ սկսված է մեր մայր հողից 10,000 վերստ հեռու։ Մենք բոլորովին չէինք կարծում, թէ գործ կունենանք Եապօնիայի՝ իբրև ազգի հետ, որի պատերազմական յատկութիւնները մի նոր յայտնութիւն են ամբողջ աշխարհի և մանաւորապէս մեզ համար։

—Ես երջանիկ եմ լսել, որ դուք յարգանք էք յայտնում ձեր թշնամիներին։

—Նրանց վերաբերմամբ մենք չենք թերանայ նոյն իսկ հիացմունք յայտնելու, բայց ժամանակին մենք այնու ամենայնիւ մերը կանենք։

—

«Русь» լրագիրը հաղորդում է նոյն այդ խօսակցութիւնից հետևեալ մանրամասնութիւններն էլ.

«Յենվելով այն հիմնական սկզբունքների վրա, որ ցոյց է տուել իմ Թագաւորը, ես կաշխատեմ ցոյց տալ իմ գործողութիւնների մէջ ճշմարիտ և լայն լիբերալիզմ, որքան այս վերջինը չէ հակասում գոյութիւն ունեցող կառավարչական կարգին։

Ներքին խռովութիւնների առիթով իշխան Սվեատօպօլկ Միրսկին նկատեց. «Մենք պէտք է կռւենք տերրօրիստների դէմ, բայց անձամբ ես մտադիր եմ չափազանց խստութիւն չը ցոյց տալ երիտասարդութեան վերաբերմամբ, որի մոլորութիւնները յաճախ զղջման հետ են երևան գալիս։ Նկատեցէք, բացի դրանից, թէ ինչպէս երիտասարդութիւնը խելքի է գալիս հասակ առնելիս, և նրանից դուրս են գալիս գեղեցիկ աշխատողներ»։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մեզ հաղորդում են, որ առաջիկայ հոկտեմբեր ամսին մեր երկրի երկու տեղում կը կայանան ժողովներ բամբակագործութեան կարիքների մասին։ Առաջինը տեղի կունենայ Աղդաշում՝ հոկտեմբերի 5—7-ին, երկրորդը Երևանում՝ հոկտեմբերի 15—17-ին։

—

Մեզ խնդրում են յայտնել, որ այսօր, չորեքշաբթի, սեպտեմբերի 8-ին, ցերեկվայ ժամը մէկին, կը կայանայ Կովկասեան Հնագիտական Ընկերութեան նիստը, որտեղ կը զեկուցվեն հերթական խնդիրները։ Նիստը տեղի կունենայ առաջին արական գիմնազիայի դահլիճում։

—

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը որոշել է, համաձայն դումայի վճռի, իր մօտ եղած 100,000 րուբլի Կովկասում համալսարան բաց անելու համար եղած գումարով գնել քաղաքային օբլիգացիաներ, իսկ պետական ռենտայի թղթերը ծախել և դրանից ստացված գումարով կառուցանել տալ Աւճալա-Թիֆլիս ջրանցքի երկրորդ գիծը։

—

Մենք ստացանք հետևեալ նոր գրքերը 1) Օթէլլօ Շէքսպիրի, թարգմանութիւն Գարեգին Յ. Բաբազեանի, Գահիրէ, 1804 թ., 2) Ղօնաղլուղս մնաց, վօդըվիլը մէկ արարուածով, Յ. Սօլօվեանի, երկրորդ տպագրութիւն, Թիֆլիս 1904 թ., գինն է 20 կ. 3) Բարի Սերմեր, Պետրօվ քահանայի, թարգմ. Մամբրէ վարդապետի Վաղարշապատ, 1904 թ., գինն 10 կ., 4) Պըլը-Պուղի, Իմաստասէր և առակախօս հայոց, երկրորդ տպագրութիւն, Մակար եպիսկոպոս Բարխուդարեանի, Վաղարշապատ 1904 թ. գինն է 45 կ.։

—

Մօտ օրերս, ինչպէս ասում է «Русь» լրագիրը, կը սկսվի բանուորների արագացրած վերադարձը դէպի իրանց ծննդավայրերը։ Երկաթուղիներին առաջարկված է ամեն միջոց ձեռք առնել, որ այդ ճամբորդները չը հաւաքվեն կենտրոնական կայարաններում և, առհասարակ, փոխադրութիւնը կատարել կանօնաւոր կերպով։

—

«С. П. В.» լրագիրն ասում է, որ Պետերբուրգի տարրական դպրոցներում խնդրատուների թիւը սաստիկ շատ է, համեմատելով եղած բաց տեղերի թւի հետ։ 1,500 երեխայի վերջին օրերս միայն մերժել են՝ տեղ չը լինելու պատճառով։ Այդ ահագին թւով մերժվածներն աչքի առաջ ունենալով, քաղաքի դպրոցական յանձնաժողովը մօտ օրերս զեկուցում է անելու դումային, որով պնդում է որ նոր գումար յատկացվի ներկայ հոկտեմբերին 20 դպրոց ևս բանալու, որոնց մէջ պէտք է ընդունվեն այժմ մերժված և եղած դպրոցներում տեղի և առողջապահութեան պահանջի հակառակ ընդունված աւելորդ երեխաները։

—

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը որոշել էր փողոցները նոր միջոցով ջրելու փորձ անել։ Փորձատեղ ընտրված էր Ելիզավէտեան փողոցի վերին ծայրը, Այգեգործական դպրոցի մօտերը։ Խիճով ծածկված փողոցները, որ մինչ հարուստ են փոշիով, պէտք է ջրել տաքցրած մազուտով։ Այդ փորձը տուել է շատ փայլուն հետևանքներ և հաւանօրէն Թիֆլիսի փողոցներից շատերը կը ջրվեն այդ ձևով։ Մի քառակուսի սաժէն տեղ այդ միջոցով ջրելու համար՝ ծախք նստում է 25 կ.։ Բայց այդ ձևով բաւական է ամիսը միայն մէկ անգամ ջրել փողոցը։ Այժմ մտադրութիւն կայ այդ միջոցով ջրել տալ Կախէտեան փողոցը, որ աւելի բանուկ է։

—

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը կազմել է անցեալ տարվայ ռուսական երկաթուղիների բոլոր ցանցի վրա եղած շոգեկառքերի ցուցակը. բոլոր շոգեկառքերի թիւը 1904 թւի յունվար 1-ին եղել է 12,187, որոնցից 7,431-ը պատրաստված են Ռուսաստանում (61%), իսկ 4,756 կամ 39%-ը պատրաստված են արտասահմանում։

—

Ներքին գործերի մինիստրը հաշւել է, թէ ի՞նչ է նստում ռուս գաղթականների փոխադրութիւնը երկաթուղիներով։ Դուրս է գալիս, որ այդ ճամբորդների փոխադրութիւնը մեծ վնաս է պատճառում երկաթուղիներին։ Միմիայն սիբիրեան երկաթուղին, ինչպէս ասում է «Русь» լրագիրը, կրում է տարեկան 400,000 րուբլի վնաս։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Հեծելազօրքի դերը ներկայ պատերազմում։ Ի մի գումարելով Լեաօեանի մօտ տեղի ունեցած կռիւների հետևանքը «Рус. Вѣд.» լրագրի պատերազմական քննադատը գրում է. «Լեաօեանեան էպօպէի տխուր հետևանքներից մինն ես այն է, որ յայտնվեց թէ հեծելազօրքը բոլորովին անօգուտ է ժամանակակից կռիւների ժամանակ։ Գեներալ Կուրօպատկինը հարաւային Մանջուրիայում իր տրամադրութեան տակ ունէր երկու անգամ աւելի ուժեղ հեծելազօրք, քան մարշալ Օյեաման, այն ես թէ կանօնաւոր հեծելազօրք (18 էսկադրօն դրագուն) և թէ կօզակների խմբեր (126 հարիւրեակ անդրբայկալեան, ամուրեան, ուսսուրեան, սիբիրեան, օրենբուրգեան և ուրալեան) և թէ կովկասեան լեռնականներ (12 հարիւրեակ)։ Եւ հեծելազօրքի ամբողջ այդ մասսան չը կարողացաւ դարձնել պատերազմի ընթացքը մեր կողմը։ Որքան կարելի է դատել ունեցած առձեռն տեղեկութիւններից, մեր հեծելազօրքը չարտայայտեց ներգործական կեանք Լեաօեանի ճակատամարտի ամբողջ 12 օրվայ ընթացքում, ոչ մի անգամ չը փորձեց անցնել թշնամու թիկունքը, որի ռազմական գիծը տարածվում էր 60—70 վերստ տեղ և չը կարողացաւ գործել թշնամու հաղորդակցութեան ճանապարհի վրա։ Մեր հեծելազօրքի կրաւորական դերը, որի գործողութիւնները կայանում էին խուզարկուական պահակային ծառայութեան մէջ, կարմիր թելով անցնում է ներկայ տարվայ ամբողջ արշաւանքի միջով, բայց մինչև այսօր գործողութեան այդ կրաւորական եղանակը բացատրվում էր սովորաբար պատերազմի թատերաբեմի լեռնոտ բնաւորութեամբ։ Բայց Լեաօեանի մօտ, վերջապէս, պատերազմող բանակները դուրս եկան, թէև մասամբ՝ դաշտի վրա, որը, կարծէք, լայն ասպարէզ է տալիս հեծելազօրային մասսաների գործողութիւնների համար։ Եւ չը նայելով, որ մեր հեծելազօրքի աւելի քան երրորդ մասը մինչև օգոստոսի սկիզբը չէր մասնակցում պատերազմական գործողութիւններին, ուստի և հանդիսանում էր թարմ ույժ, Լեաօեանի մօտ կրկնվեց նոյնը, ինչ որ առաջ Դաշիչաօի, Վաֆանգօուի և Տիւրէնչէնի մօտ։ Կռիւների մէջ մեր հեծելազօրքը անփոփոխ կերպով պահպանում էր բանակի թևերը և չը նայելով դրան, եապօնական հետևակ զօրքը միշտ անցնում էր մեր թևերի ետևը, ինչպէս այդ եղաւ և Լեաօեանեան օրերում օգոստոսի 19-ի և 20-ի կռիւներում։ «Ոչ թէ հեծելազօրքը, ոչ թէ ձիաւոր հետևակը, այլ արտիլէրիան և ժամանակակից «կրակային» տակտիկային լաւ ծանօթ հետևակն է տալիս գերազանցութիւն կուի մէջ և ստեղծում է հաստատ հիմքեր թշնամու վրա յաղթութիւն տանելու համար»։

Լուրեր գերմանական միջնորդութեան մասին։ Ֆրանսիական լրագիրներն ես յօդուածներ են նուիրում գերմանական միջնորդութեան հարցին։ «Journal des Débats» չէ հաւատում, որ Գերմանիան յանձն առնէ միջնորդութիւն՝ պատերազմին վերջ դնելու նպատակով։ «Գերմանիայի հայեացքները, ասում է նա, միջնորդութեան հարցի մասին լիակատար պարզութեամբ արտայայտվեցին սպանօ-ամերիկական պատերազմի ժամանակ։ Գերմանական կառավարութիւնը յայտնեց այդ ժամանակ, թէ միջնորդութիւնը միայն այն ժամանակ է հնարաւոր, երբ երկու պատերազմող կողմերը պարզ ցոյց են տալիս, թէ ցանկանում են այդ միջնորդութիւնը։ Առանց այդ պայմանի, ամեն մի այդպիսի քայլ կը մեկնաբանվի ոչ իբրև միջնորդութիւն, այլ իբրև միջամտութիւն։ Արևելեան-ասիական ճգնաժամը, ինչպէս այդ պարզ է ամեն մէկի համար, չէ մտել իր զարգացման այն աստիճանը, երբ կարելի կը լինէր խօսել միջամտութեան մասին։ Ոչ Ռուսաստանը, ոչ Եապօնիան ոչ մի ցանկութիւն չեն յայտնում վար դնել զէնքը. ընդհակառակը, երկու կողմերը աշխատում են ցոյց տալ, թէ պատերազմը դեռ նոր է սկսվել։ Եւ երբ կը հասնի նոյն իսկ այդ հեռաւոր րօպէն, երբ ամենքի համար ակնյայտնի կը լինի, որ երկու կողմերը հաշտութիւն են ցանկանում, այն ժամանակ ես դեռ հնարաւոր է, որ պատերազմող կողմերը անմիջական բանակցութիւնը երրորդ պետութեան միջամտութիւնից գերադաս համարեն։ Այդ պատճառով բոլոր խորհրդակցութիւնները միջամտութեան մասին բացառապէս ակադեմիական նշանակութիւն ունեն։

—Սակայն անգլիական «Daily Post» լրագիրը հնարաւոր է գտնում հաստատել, որ չը նայելով բոլոր պաշտօնական հերքումներին, ճիշդ է այն լուրը, թէ գերմանական կայսրը քայլեր է արել՝ հող պատրաստելու միջնորդութեան համար։ Այդ լրագիրը ասում է, որ այդ փորձը—Վիլհելմ կայսրի անձնական նախաձեռնութիւնն է և չէ վերաբերում առայժմ պատերազմող պետութիւններին։ Իբր թէ ծրագրված են հետևեալ պայմանները, որոնցով Ռուսաստանը կը համաձայնէր հաշտութիւն կնքել. Կօրէայի տիրապետութիւնը կը թողնվի Եապօնիային այն պայմանով սակայն, որ ռուսական բոլոր կօնցէսիաները այդ երկրում վայելեն նոյն իրաւունքները, ինչպէս և առաջ։ Այդպիսով և ռուսաց առևտրի համար Կօրէայում չը պէտք է որ և է դժուարութիւն ծագի։ Պօրտ-Արտուրը և Դալնին կը յայտարարվեն բաց նաւահանգիստներ միջազգային առևտրի համար, ինչպէս և այն նաւահանգիստները, որոնց վերաբերմամբ արդէն այդ մտքով համաձայնութիւն է կայացել մի կողմից Չինաստանի և Միացեալ-Նահանգների և միւս կողմից՝ Անգլիայի միջև։ Բացի դրանից օտար հիւպատոսներ կը լինեն Մուկդէնում և Անդունում, բայց այդ այն ժամանակ միայն, երբ Եապօնիան ճանաչէ Ռուսաստանի տիրապետող դրութիւնը Մանջուրիայում. վերջին հանգամանքը պէտք է հաստատվի միջազգային ակտով, որը պէտք է ստորագրէ և Չինաստանը։ Պատերազմական տուգանքի հատուցման խնդիրը դեռ բաց է մնում և նրա լուծման ծրագիրը շատ վէճեր է յարուցանում։ (Бирж. Вѣд.)

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Սաբզվար, 22 օգոստոսի

Խօլերան, այդ անկոչ հիւրը, լաւ ընդունելութիւն գտաւ Խորասանի ընդարձակ նահանգում։ Շնորհիւ Մէշէդ գնացող կամ Մէկքայից վերադարձող ուխտաւորների համաճարակը կարճ միջոցում բռնեց ամբողջ նահանգը։ Սաբզվարը, որպէս Խորասանի առաջին քաղաքը Մէշէդ—Թէհրանեան գծի վրա, առաջին արժանացողն եղաւ այդ մահաբեր այցելութեան. առաջին դէպքերը նկատելի եղան յուլիսի 3—4-ին գավզարների մէջ, քաղաքից դուրս գտնված քարվանսարաներից մէկում. 6-ին տեղացիներից մեռան մի քանի հոգի,

որից յետոյ համաճարակը արագ զարգանալով, բռնեց ամբողջ քաղաքը, ապա անցաւ շրջակայ գիւղերը: Մի քանի օրվայ ընթացքում քաղաքը գրեթէ դատարկվեց բնակչութիւնից. համաճարակի տևողութեան ընթացքում շուկան կողպ էր. քաղաքում մնացածները, գլխաւորապէս աղքատ դասակարգից, առաւօտից մինչև ուշ գիշեր խմբված էին մզկիթներում աղօթելու կամ գոռում գոչիւնով կուրծքներն էին թակում շուկայում:

Աւելորդ է ասել, որ ոչ մի առողջապահական-բժշկական միջոցներ ձեռք չառնվեցին, եթէ չը հաշուենք մրգեղէն վաճառելու արգելքը. քաղաքում եղած 2 պարսիկ բժիշկները և միակ դեղավաճառը վաղօրօք կծիկները դրել էին. կառավարութիւնը կարողացաւ դեղավաճառին միայն քաղաք բերել:

Համաճարակը սկսեց հանդարտել օգոստոսի սկիզբներից, իսկ 12-ից յետոյ նոր դէպքեր չը պատահեցին. զոհերի թիւը քաղաքում 2500, (ըստ ոմանց 4000) որ թէև փոքր թիւ չէ 20—25 հազար բնակիչ ունեցող քաղաքի համար, այսու հանդերձ շատ հեռու է 1892 թուի կոտորածի հետ համեմատվելուց, և այդ շնորհիւ այն հանգամանքի, որ պարսիկները այս անգամ գիտակցօրէն վերաբերվեցին, վաղօրօք թողնելով քաղաքը: Գիւղերում էլ զոհերը պատկառելի թիւ են կազմում:

Հայ առևտրականները, որոնք լեռներն էին ապաստանել յուլիսի 1-ից ի վեր, ամսիս 18-ին վերադարձան քաղաք. շնորհիւ վաղօրօք ձեռք առնված միջոցների մահվան դէպքեր չը պատահեցին:

Մեր ստացած տեղեկութիւնների համաձայն համաճարակը դադարել է կամ դադարելու վրա է Նշաբուրում և Մէշէդում, անցնելով Ջօղանի կողմերը, ուր սաստիկ կոտորած է սկսել:

Թէհրանի կենտրոնական կառավարութեան հրամանագրութեան համաձայն քաղաքի շուրջը կարանտին է սահմանված 4 փարսախի վրա. պատճառը Շիրազում երևացած ժանտախտն են համարում. մեր նորահաստատ գրադարանը դժբախտաբար զուրկ է այդ ախտին վերաբերեալ գրուածքներից:

Այս տարվայ առանց այն էլ անաջող առևտուրը սաստիկ կաղում է այստեղ պատահած վերջին խռովութիւնների պատճառով: Քրիստոնեաների դրութիւնը մխիթարական չէ:

Մել. Յար.

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

6 սեպտեմբերի

ՉԻՖՈՒ, 6 սեպտեմբերի (Րէյտէր): Պորտ-Արտուրից եկան երկու գերմանացի վաճառական և մի կօզակ գնդապետ: Պատմում են, որ սեպտեմբերի 1-ին գեն.-ադիւտանտ Ստեսսելը հրաման է ստացել Կուրօպատկինից բերդում դիմանալ մինչև յունվար, երբ կը պարզվի գործերի ընդհանուր դրութիւնը: Անյապաղ ձեռնարկվեց բերդի պաշարների համեմատական գնահատութեանը: Հաւատացնում են, որ ռազմամթերքների պաշար կայ 5 ամսվայ համար, իսկ ուտելիքի պաշար, բրինձ և սպիտակ հաց՝ 6 ամսվայ: Գեն. Ստեսսելը յայտնեց բնակիչներին, որ թէ և հիմք չը կայ վախենալու, բայց և այնպէս՝ աւելի քան խելացի կը լինէր այժմ և եթ պատրաստվել հնարաւոր դժբաղդութիւնների և խորհուրդ տուեց աշխարհական անձերին, եւրօպացիներին՝ քաղաքից հեռանալ, իսկ նրանք, որոնք մնացել են, պէտք է յանձն առնեն բոլոր վտանգները: Հաստատվում է, որ ժամանել է 6000 տօնն բովանդակութիւն ունեցող մի մեծ շոգենաւ՝ ալիւր և ռազմամթերք բարձած: Նաւը ֆրանսիական դրօշակի տակ՝ գալիս էր Եւրօպայից, ուղևորվելով չինական յայտնի նաւահանգիստներ, յետոյ նա կարողացաւ պատռել բլօկադան ճապօնական նաւատորմի աչքի առաջ. ռուսական «Գրեմեաշչի» ականանաւը Պորտ-Արտուրից դուրս եկաւ շոգենաւին դիմաւորելու, բայց ականի կպաւ և ընկղմվեց. վրայի ծառայողներն ազատված են: Բերդապահ զօրքի թիւը ընկել է 8,000-ի: Գեն. Ստեսսելը հրաման է հրատարակել, որով ոչ մի եւրօպացու չէ թոյլատրվում բերդից մեկնել:—«Нов. Край» լրագիրը դադարեց օգոստոսի 26-ին: Բերդի մէջ մնացել են մի քանի կիներ: Գեն. Ստեսսելի կինը կառավարում է Կարմիր խաչի հիւանդանոցը և ամուսնու հետ միասին մարտկոցների վրա է գտնվում ճակատամարտերի ժամանակը: Ռուսական նաւերը կարկատված են և կարող են ծով դուրս գալ:—Վերջին ամսվայ ընթացքում ռուսական 4 ականանաւ դիպել են ականի և ընկղմվել:

ԼՈՆԴՈՆ, 6 սեպտեմբերի (Րէյտէր): Ճապօնական բանակում գտնվող «Times»-ի թղթակիցը նկարագրում է Լեաօեանի ճակատամարտը և վերջացնում է հետևեալ բառերով. «Կուրօպատկինի դասաւորութեան և դիրքերի արժանիքը կը խոստովանվեն բոլոր ռազմագէտները: Կուրօպատկինը բոլորովին քանդեց ճապօնացիների ծրագիրները, որոնք համեմատաբար աւելի թոյլ դիմադրութեան էին սպասում իրանց թևային շարժումին: Ռուսները միայն քիչ ուտեստի պաշարներ ունէին Լեաօեանում, յոյսերը դրած լինելով երկաթուղու վրա, որն ամեն օր ուտելիք էր բերում: Նրանք համարեա ոչինչ չը թողին ճապօնացիներին: Ուտելիքի այն քանակութիւնը, որ մնաց ճապօնացիներին, բաւական կը լինի մի օր: Ռուսները դուրս պրծան, ճապօնացիներին պատճառելով 20,000 մարդու կորուստ»:

ԿԱԴԻՐՖ, 5 սեպտեմբերի (Րէյտէր): Վերջին 2 օրում ածուխ կրող 5 նաւ մեկնեցին Հարաւային Վալլիսի նաւահանգիստներից: Դրանցից չորսի գնալու տեղը Կանարեան կղզիներն են, իսկ 5-դը գնում է Վիգօ: Ենթադրում են, որ նրանք ածուխ են տանում ռուսական նաւերի համար: Ամեն մի նաւի նաւապետ ստացել է հրամանաթուղթ՝ փակված ծրարի մէջ, որը պէտք է բաց անեն միայն բաց ծովում:

ՉԻՖՈՒ, 5 սեպտեմբերի (Րէյտէր): Պորտ-Արտուրից եկած չորս օտարականներ պատմում են, որ վերջին շաբաթվայ ընթացքում ռմբակոծութիւնը շարունակվում էր գիշեր-ցերեկ՝ ընդհատումներով: Ռմբակոծութիւնը քաղաքին միայն աննշան վնաս է տուել: Սպանված և վիրաւորված են մի քանի զինուոր:

ԿԱԼԻՇԼՕՎ: Պերմի գծի վրա ապրանքատար գնացքը գծից դուրս է թռել: Ջարդված է 5 վագօն: Ճանապարհը փչացել է, որով և շարժումը խանգարված է: Խօրտակման ժամանակ վնասվել է մի ծառայող:

ԲԱՐՑԷԼՕՆԱ, 6 սեպտեմբերի (Հավաս): Այստեղ հասաւ ռուսական լողացող «Օրեօլ» հիւանդանոցը:

ԼՀԱՍԱ: (Րէյտէր) Անգլիացիների հեռանալը նշանակված է 10-ին: Գիշերները ցուրտ է անում, լեռների վրա ձիւն է եկել: Վախենում են, որ զինուորները սաստիկ կը նեղվեն ցրտից, որովհետև տաք զգեստ չունեն:

ԵԼԻՍԱՎԵՏՊՈԼ, 6 սեպտ: Մօբիլիզացիան խաղաղ անցաւ:

ԿՐՕՆՇՏԱԴՏ, 6 սեպ: Լիբավայից եկաւ առաջին կարգի կրէյսէր «Մինին»-ը ծովապետի դրօշակով:

ՉԻՖՈՒ, 5 սեպտեմբերի (Րէյտէր): Զինուորական մասնագէտները, որոնք ուշադրութեամբ հետևում էին Պորտ-Արտուրի մօտ տեղի ունեցած դէպքերին, կարծում են, որ բերդային ամրութիւնների շտուրմը կամ արդէն կատարվել է կամ տեղի է ունենալու մերձակայ ապագայում: Նրանք հիմնում են իրանց կարծիքը սեպտեմբերի 2-ին տեղի ունեցած կատաղի ռմբակոծութեան վրա: Այդպիսի ռմբակոծութիւն է լինում սովորաբար շտուրմից առաջ: Սուրհանդակների գալուստը նշանաւոր զեկուցումներով այն ժամանակ, երբ պաշարման գծի պատռելը շատ վտանգաւոր է դառնում, նոյնպէս հաստատում է այդ կարծիքի ճշմարտութիւնը: Վերջին ճշգրիտ տեղեկութիւնների համաձայն, ճապօնացիները աւարտել են պաշարողական աշխատանքները: Ճապօնական զեկուցումների մէջ ասված է, որ Դալնիի բնակիչները արդէն սեպտեմբերի 3-ին սպասում էին, որ շտուրմը տեղի կունենայ մի քանի օրից յետոյ: Ճապօնացիները հասկանալով, որ իրանց անգործութիւնը մեծացնում է ռուսների դիմադրութեան ոյժը, կամենում են շտուրմի միջոցով, որքան կարելի է շուտ վերջացնել պաշարումը:—Պօրուչիկ իշխան Ռադզիվիլ մի ուրիշ օֆիցէրի, երկու մասնաւոր անձանց և օֆիցէրների կիների հետ ժամանեց Պորտ-Արտուրից, որտեղից նրանք դուրս եկան ջօնկայով սեպտեմբերի 3-ի գիշերը: Նրանք ափ իջան Ռադզիվիլը կարողացաւ մտնել Պորտ-Արտուր երկու շաբաթ առաջ հեռագիրներով գեներալ Կուրապատկինից և այժմ վերադարձաւ հեռագիրների և զեկուցումների մեծ քանակութեամբ ու պօստով: Խօսակցութեան ժամանակ «Րէյտէրի գործակալութեան» թղթակցի հետ իշխան Ռադզիվիլ, որը Կուրօպատկինի համար հեռագիրներ է տանում Ստեսսէլից, ասեց, որ պատերազմողները հասել են այն դրութեան, որը կատարելապէս անգութ է է դարձրել նրանց: Նա առաջ ծառայել է անգլիացիների զօրքերի շարքերում Տրանսվաալում, սակայն մինչև Արտուրի պաշարումը հասկացողութիւն չունէր, թէ ինչ բան են պատերազմի սարսափները: Հեռագիրների մէջ յիշվում էր, թէ պատերազմող կողմերը կասկածում են միմեանց Կարմիր խաչի դրօշակը ի չարը գործ դնելու մէջ: Այդ թիւրիմացութիւնները այն աստիճան բարդացան, որ այժմ մինչև անգամ պարլամենտեօրների դրօշակները չեն ընդունում ոչ ռուսները, ոչ էլ ճապօնացիները: Ռադզիվիլ յայտնում է, որ թշնամութիւնը երկու կողմերից ևս կատաղի բնաւորութիւն ունի: Նորերս Ստեսսէլ ասեց, որ ճապօնացիների գործունէութեան եղանակից երևում է, որ անհրաժեշտ է դիմադրել մինչև արեան վերջին կաթիլը, որովհետև անկասկած է, որ եթէ բերդը գրոհ տալով առնվի, ճապօնական օֆիցէրները չեն կարող հնազանդութեան մէջ պահել զինուորներին և արգելել կոտորածը, այդ հիման վրա բերդի հրամանատարը չէ արգելում քաղաքացիական անձանց հեռանալ քաղաքից: Ռադզիվիլ պատմում է, որ հիւանդանոցներում աշխատող երեք հարիւր կանանց առաջարկվեց հեռանալ Արտուրից, բայց նրանք պատասխանեցին, որ գերադասում են սպանված լինել, քան թէ թողնել իրանց պաշտօնը: Սպիտակ դրօշակը չընդունելու պատճառով, ճապօնացիների դիակները մի քանի շաբաթ անթաղ էին մնացել. գարշահոտութիւնը քաղաքում համարեա անտանելի է. քայքայվող դիակների մօտ պահապան կանգնած զինուորները քիթը կալնում են քափուրով (կամֆարայով) թաթախված թաշկինակով: Օգոստոսի 15—18-ի շտուրմի ժամանակ ճապօնացիների երկու վաշտ, անկարող լինելով դիմադրել ռուսներին, սպիտակ դրօշակ բարձրացրին. ռուսները, ուշադրութիւն չը դարձնելով դրա վրա, շարունակում էին կրակ թափել. միւս կողմից երկու ռօտաների ետև գտնվող ճապօնական զօրքերը, որոնք ի չարը գործ դրին սպիտակ դրօշակը, այդ դէպքից վրդովված, իրանք սկսեցին կրակ թափել իրանց ընկերների վրա և ռուսների հետ միասին կոտորեցին 600 ճապօնական զինուորներ: Զինուորներն ընկնում էին քայքայվող դիակների միջև: Վիրաւորները մի քանի օր շարունակ մնում էին կուի դաշտի վրա: Երևում էր, թէ ինչպէս նրանք յուսահատական նշաններ էին անում թաշկինակներով, բայց ռուսները չէին վստահանում գնալ նրանց օգնութեան: Մի շաբաթ անցնելուց յետոյ, ամեն բան լռութեան մատնվեց: Իշխան Ռադզիվիլ տեսել է դիակների կոյտի մէջ ռուս և ճապօնական զինուորների, բռնված կատաղի մենակռւի: Վերև նկարագրած դէպքը դրա նման բազմաթիւ էպիզօդներից մէկն է միայն, որից երևում է, թէ ինչ սարսափելի բնաւորութիւն ունի կռիւը: Անձնական հերոսութեան օրինակները բազմաթիւ են: Լէյտենանտ Պետրօվի ողբերգական մահը զօրեղ տպաւորութիւն գործեց: Կռիւներից մէկում մի վաշտ, որը բռնած ունէր վտանգաւոր առաջապահ դիրք, տեսնելով, որ ինքը չէ կարողանում դիմանալ, նշան տուեց այդ մասին Ստեսսէլին: Գեներալը պատասխանեց: «Բայց դուք կարող էք մեռնել», և քաջերը ընկան բոլորը: Ռադզիվիլն ասաց, որ անհիմն են ռազմամթերքների և ուտեստի պաշարների մասին տարածված լուրերը. բաւականաչափ ռազմամթերքներ կան թէ արտիլէրիայի և թէ մանրաբերան զէնքի համար: Բերդն ունի առատ պաշարներ և կօնսէրվներ: Իշխանը յայտնեց, որ թողեց գեներալ Ստէսսէլին ոգու լաւագոյն դրութեան մէջ: Իր հերոսական օրինակով նա բարձրացրեց վիրաւորների ոգին, այնպէս որ 5000 մարդ 8000-ից նորից մտան բերդի պաշտպանների շարքերը: Գեներալ Ստեսսէլի ամուսինը ղեկավարում է Կարմիր Խաչի հիմնարկութիւնները, անձամբ նայում է վիրաւորներին, չը նայելով ծանր աշխատանքներին, ժամանակ է գտնում օգնութեան գալ որբերին, հսկել վիրակապների պատրաստութեան վրա: Զինուորները նրան իրանց պահապան հրեշտակն են համարում: Բերդապահ զօրքը պահպանում է հերոսական ոգի: Նա կատարեալ վստահութեամբ է նայում իր զօրապետի վրա: Երբ Ստեսսէլ ձի հեծած շրջում է նայելու գծերը և դիրքերը, զօրքերը հիացմունքով ողջունում են նրան: Ճապօնական ռումբերը մեծ վնասներ պատճառեցին հիւանդանոցին և այլ շինութիւններին: Սպանվածների թիւը մեծ չէ: Սեպտեմբերի 1-ին երևան հանվեցին ճապօնական 2000 դիակներ Երկրորդ և Երրորդ մարտկոցների միջև:—Ցամառ լուրեր չինական աղբիւրներից՝ հաստատում են, որ գեներալ Նօգի սպանված է, և որ նրա փոխարէն նշանակված է մէկ ուրիշը, որը ժամանել է Դալնի:

7 սեպտեմբերի

ՍՏԱՎՐՕՊՕԼ: Սեպտ. 6-ին արտակարգ գնացքով ժամանեց արդարադատութեան մինիստրը և գնաց բանտը և նահանգական դատարանը: Երեկոյեան մինիստրը գնում է հանքային ջրեր՝ յատուկ գնացքով:

ՄԱԴՐԻԴ, 6 սեպտ. (Հավաս): Ռուսական մի եռախողով կրէյսէր նկատված է Սանտա—Մարիա հրուանդանի մօտ այն ժամանակ, երբ կրէյսէրը բռնում էր մի փոխադրանաւ՝ երկու նախազգուշացնող հրաձգութիւնից յետոյ: Ենթադրում են, որ դա անգլիական մի շոգենաւ էր, որ պատերազմական կօնտրաբանդ էր տանում:

ՊԱՐԻԶ, 6 սեպտեմբերի: (Հավաս): Վիրաւորների և ապաքինվածների մի ահագին խումբ Մուկդէն հասաւ հիւսիսից: Թղթակիցների մեծ մասը մեկնում է Մուկդէնից դէպի հիւսիս, գլխաւորապէս Տէլին, ուր տիրում է շատ եռանդուն կեանք. զինուորական մուգրկան նուագում է կայարանի մօտ. Թատրօնական մի խումբ, գլխաւորապէս կիներ, ներկայացում է տալիս: Վլադիվօստօկից ստացված տեղեկութիւնները հաստատում են, որ բնակիչները բոլորովին հանգիստ են, չեն վախենում ոչ պաշարումից, ոչ շրջափակումից, որոնք նրանց անհաւանական են երևում: Ծառայողներից և պաշտօնեաներից շատերի ընտանիքները վերադառնում են Վլադիվօստօկ, այնինչ ուրիշները հեռանում են: Զօրքերի գտնված շրջանում սկսվում են ցուրտը և անձրևները:

ՕԴԵՍՍԱ: Օդեսսայի զինուորական շրջանի զօրքերի մէջ կենդանի և եռանդուն պատրաստութիւններ են տեսնվում: Հեռաւոր Արևելք մեկնող զօրամասերի հետ կը գնան հիւանդանոց՝ բաւական մեծ թիւ բժիշկներով, ֆէլդշէրներով և սանիտարներով. մեկնում են նոյնպէս և զինուորական հեռագրի պաշտօնեաներ:

ՀԷԼՍԻՆԳՖՕՐՍ, սեպտեմբերի 6-ին: Պաշտօնաթող գաղտնի խորհրդական Ֆրիդրիխ Վոլդէմար Շաումանի գործը, որ մեղադրվում է ֆինլանդական քրէական օրէնսդրութեան 11-դ գլխի 4-դ պարագրաֆում նախատեսված յանցանքի մէջ՝ յանձնված է Ֆինլանդիայի կայսերական սէնատի պրօկուրօրին, որպէս զի Շաումանին դատի ենթարկէ որոշված կարգով:

7 սեպտեմբերի

Կ. ՊՕԼԻՍ: Սեպտեմբերի 7-ին թագադրութեանը ներկայ լինելու համար ժամանեց չէրնօգօրիական թագաժառանգ պրինց Դանիիլը իր ամուսնու հետ: Թագաւորն ուղարկեց դիմաւորելու համար արտակարգ գնացք իր ադիւտանտով: Բօլգարական իշխանի յատուկ թոյլտւութեան համաձայն գնում են իշխանի աւագ ադիւտանտը և իշխանի անձնական դիւանատան գլխաւորը: Գալիս է նոյնպէս ժուռնալիստների պատգամաւորութիւնը: Այդ պատգամաւորութեան գալը նպատակ ունի յայտնելու իր համակրութիւնը: Սակայն Ունգարական կառավարութիւր դժուարութիւններ է յարուցանում ունգարական սերբերի առաջ՝ անցնել Սերբիա:

ԽԱԲԱՐՕՎՍԿ: Ամուրեան աւազանի գետերում բարձր ջուրը նպաստում է նաւագնացութեանը, բայց վնասում է ձկնորսութեանը: Ափի ամբողջ ազգաբնակութիւնը զբաղված է ձկնարաններում, որը պէտք է աղած ձուկ հայթհայթէ Պրիմուրեան շրջանի ազգաբնակութեանը և գործող զօրքին, որի համար ահագին պատուէրներ են ստացել:

ՎԼԱԴԻՎՕՍՏՕԿ: Սեպտեմբերի 6-ին ժամանած աֆօնեան կրօնաւորը պատկերներով օրհնեց ծովապետ Սկրիդլօվին և կրէյսէրեան նաւախմբի նաւերը: Ծերունի կրօնաւորը Կոնստանդին ժամանեց գործող բանակը՝ գլուխ կանգնած սանիտարական խմբին, որ բաղկացած է աֆօնեան աբեղաներից և ամբողջ ժամանակը աշխատում էր առաջապահ դիրքերի վրա: Իր սուղ միջոցներից կրօնաւորը առատ դրամական նուիրաբերութիւն արեց ի նպաստ վիրաւոր նաւաստիների:

ԻՐԿՈՒՏՍԿ: Շուրջբայկալեան ճանապարհին՝ Կուլտուկի և Բայկալի միջև բէլսների դարսելը վերջացել է սեպտեմբերի 6-ին: Գնացքների հնարաւորութիւն կունենան շարժումն սկսել սեպտեմբերի 10-ի մօտերը:

ԼՕՆԴՕՆ, 7 սեպտ. (Րէյտէր): Պատերազմական կօնտրաբանդը քննելու վերաբերութեամբ Բրօդրիկը յոյս յայտնեց, որ ա՛յնքան անհանգստութիւն պատճառող լարված յարաբերութիւնները չեն վերսկսվի, որովհետև այդ բանը կարող են ցանկալ միայն երկու կողմերի թշնամիները: Իսկ ինչ վերաբերում է անգլիական կառավարութեան գործելու եղանակին, այդ մասին անգլիացիները կարող են հանգիստ լինել: Նրանք նմանապէս չը պէտք

է հանգստանան առևտրական նաւատորմի վերաբերութեամբ, որի իրաւունքները յարգել տալ է վճռել կառավարութիւնը։

ՏԵԱՆՑԶԻՆ, 6 սեպտ. (Րէյտէր)։ Մշտական բողոքների պատճառով՝ չինական փոխարքան ուղարկեց 500 հոգի Լեաօխէից արևելք եղած տեղը։ Խունխուզներն արդէն շատ աւելի հանգստացել են։ Թալանելու դէպքեր դեռ ևս պատահում են. այդ պատճառով կարգ պահպանելու համար պէտք է գալու աւելի շատ թւով պատերազմական ոյժեր։

ԼՈՆԴՈՆ, 7 սեպտ. (Րէյտէր)։ Տիբէտի առիթով Բրօդրիկը յայտնեց պարլամենտում, որ այդ երկրի հետ դաշնադրութիւնը ընդունելով Չինաստանի գերիշխանութիւնը ապահովում է միաժամանակ և անգլիական առևտրի իրաւունքները. պատերազմական տուգանքի հատուցումը և բաւական ժամանակով Չումբայի հովիտի մի մասի գրաւումը։ Անգլիան պարտաւորութիւն յանձն առաւ միշտ այնպէս չը տիրապետելու տիբէտեան երկրի որ և է մասը, նոյնպէս և միշտ այնպէս չը միջամտելու երկրի ներքին գործերի մէջ։—Իբրև Հնդկաստանի բանակի գլխաւոր հրամանատար՝ Կիտչէնէրը մեծ գործ է կատարել, պատրաստելով բանակի վերակազմութեան ծրագիրը։ Միջոցներ են ձեռք առնված, որ աւելի շուտով բանակը զինեն և մօբիլիզացիա անել։ Յոյս կայ, որ՝ դրա շնորհով, հնդկական բանակը, անհրաժեշտ դիպուածում, կարող կը լինի շատ ամիսներ շարունակ պատերազմել՝ առանց դրսից օգնութեան։ Բրօդրիկը յոյս ունի, որ այդ բանակը երբէք ստիպված չի լինի գործելու հնդկական սահմանի վրա, բայց խաղաղութիւնն ապահովելու ամենալաւ միջոցն այն է, որ յայտնի կացուցանեն այն անձերին, որոնք Անգլիային կարող էին անհանգստութիւն պատճառել, որ նա պատրաստ է և որ ամեն ինչ նախատեսված է։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

ԶԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և ներվային։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն։

Զ. Ի. ԲԱՔԱՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.

Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ա. Գ. ՍՕՂՕԼՕՎ ատամնաբոյժ. 9—11 ժ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. ՌՈՍՏՈՄԲԷԿՈՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. մորթու և վեներական հ.

Փ. Մ. ԼԷՎԻՔ—6—7 ժ. ներվային (էլեկտրաբուժութիւն), ներքին և վեներական հ.

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇԵՐԲԻՆԻՆԱ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Ա. ԱՌՎԱՆԻՏԱԿԻ—տանը. Թազկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցում ընդունվում են և գիշերօթիկ հիւանդներ։

Հիւանդանոցի կառավարիչ՝ Բժ. Կ. Ի.

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԲԺԻՇԿ

Ար. Զարզարեանց

Վերադարձել է արտասահմանից և տեղափոխվել Սերգէեվսկայա փող. № 18։ Ընդունելութեան օրերը և ժամերը մի և նոյնն են։

չ. ո. կ. 1—3

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վեներական ախտ ունեցող հիւանդներ ամենայն օր 12—2 առաւօտ. և 5—6 երեկ.

Մեծ Վանքի փողոց, տուն Կուզանովի—դեղատան կից։ (չ. շ.) 3—100

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Գր. Տէր-Գրիգորեանց

ընդունում է հիւանդներին—ներքին (մասնաւորապէս կրծքի) և երեխայոց հիւանդութիւններ. ունի բէնդգենեան կաբինէտ. 154. Միքայէլեան պրօսպէկտ, տէլէֆօն 825.

(շ. ե. հ. չ.) 81—105

Դ Պ Ր Ո Ց

ԿԱՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ

Երկու սեռի մանուկների համար։ Ընդունելութիւնը շարունակվում է։ Բեհբութեան փող, սեփ. տ. 29. 2—3

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ

լեզուի մի փորձված ուսուցիչ պատրաստ է պարապվելու ցանկացողների հետ։ Ուշք է դարձվում մասնաւորաբար պրակտիկայի վրա։

Դիմել «Մշակի» խմբագրութեան։

(կ. ե. հ.) 4—10

!! ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ !!

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԻ

ԵՂԲ. Գ. և Մ.

ՓՐԻԴՈՆԵԱՆՑՆԵՐԻ

ՊՏՂԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐԻ

ԲՈՒԾԱՐԱՆԻ

Պատկերազարդ կատալօգը հայերէն լեզուով բուծարանը գտնվում է Անդրկովկասի երկաթուղու Սկրա կայարանի մօտ։ Կատալօգը ուղարկվում է ՁՐԻԱԲԱՐ։

Դիմել՝ Тифлисъ, М. Е. Придонову Сергіевская ул. (հ. կ.) 7—12

ՄԻ պարիզեցի տիկին տալիս է ֆրանսերէնի դասեր (տեսական և գործնական) իր մօտ և ցանկացողների տանը։ Ցանկալի է, որ դաս առնողները լինեն հասակաւորներ և գիմնազիստներ։

Դիմել Գօլօվինսկի պրօսպեկտ № 39, ժամը 1-ից մինչև 4-ը։ (կ. ե. հ.) 2—3

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ, ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

և ՊԱՆՍԻՕՆ

Ս. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

(Բագու, Գուբերնսկայա փող. տուն Եղբ. Կրասիլնիկեանների)

Մ. պարտէզ. երեխաները ընդունվում են 4—6 տարեկան հասակից։

Ուսումնարանում երեխաները պատրաստվում են թէ օրիորդաց և թէ տղայոց գիմնազիաների և առևտրական դպրոցի համար։

Ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ից, ուսումը սեպտեմբերի 5-ին։ ո. չ. 5—10

Ա Տ Ա Մ Ն Ա Բ Ո Յ Ժ

Ս. Գ. ՇԵՐՄԱԶԱՆԵԱՆՑ

Ընդունում է հիւանդներ (բժշկութիւն, պլօմբ և արհեստական ատամներ շինել)։

Առաւօտեան 9—2

Երեկոյեան 4—7 (կ.չ.) 2—100

Քաղաքից հեռանալու պատճառով կապալով եմ տալիս

ՄԻ ՄԵԾ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ

Տամօժեննի փողոցի վրա, Ակօպովի շէնքը, որի մէջ կայ 11 ԽԱՆՈՒԹ, 20 ՀԱՄԱՐ գոմ, 4 ՍԵՆԵԱԿ, բոլորն էլ քրէհով տրված։ Հարցնել նոյն շէնքի մէջ Գէօրգի Պետրովիչ Օլիսգարաձէին։ (շ. կ.) 2—3

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐԵՐ

Աշակերտաց համար

		Ր.	Կ.	
1.	Դասատետր կրօնի I տարի	—	25	25% զ.
2.	» » II »	—	20	20% զեղչ
3.	» » III »	—	30	
4.	Հին-ուխտ (ընդարձակ) .	—	45	
5.	» (համառօտ) .	—	35	
6.	Նոր-ուխտ . .	—	40	
7.	Գործք առաքելոց . .	—	40	
	Ուսուցչաց համար			
8.	Ուղեցոյց (մեթօդիկայ) հին-ուխտի . . .	1	75	35% զեղչ
9.	Ուղեցոյց (մեթօդիկայ) նոր-ուխտի . . .	2	5	
10.	Ուսուցումն քրիստոնէական կրօնի Դ. . .	1	50	
11.	Ուսուցումն քրիստոնէական կրօնի Ե. . .	—	50	

Ցանկացողները կարող են դիմել հետևեալ հասցէով.

1) Тифлисъ, священнику С. Саакянцъ, Коммерческое училище.

2) » Книжный магазинъ «Гуттенбергъ»

3) » » «Центральный».

—

Դասագրքերիս պահեստը առաւս գտնվում է պ. Ալէքսանդր Ամիրաղեանցի մօտ (Карвансарай Тамамшева, мануфактурный магазинъ А. Амирагова).

Ցանկացողները նրանից ևս կարող են պահանջ անել։

Սահակ քահ. Սահակեանց

յ. ա. օ. յլ.—օ. օր-մէջ ս. ա. օ. 46—66

Ընդունում եմ ձեռնտու պայմաններով

Գ Ի Շ Ե Ր Օ Թ Ի Կ

աշակերտներ. Бебутовскій пер. домъ Симонянца. (ո. կ. ե.) 5—6

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱՍԷՐՆԵՐԸ սեպտեմբերի 12-ին, կիրակի, առաւօտեան ժամը 11-ին հրաւիրվում են ընդհանուր ժողովի ժողովարանի ամառային բնակարանում, խորհրդակցելու առաջիկայ սեզօնին տրվելիք ներկայացումների մասին։

Խնդրվում է ներկայ լինել թէ բոլոր հին սիրողներին և թէ նրանց, որոնք կը կամենային ներկայ սեզօնին մասնակցութիւն ունենալ։ (չ. ո. կ.) 1—3

ԱՒԱՐՏԵԼՈՎ

Թիֆլիսի քաղաքային արհեստաւորաց դպրոցը, և ունենալով լաւ փորձառութիւն, պատրաստ եմ պատուէրներ ընդունել ամեն տեսակ փչացած էլէքտրական զանգակների վերանորոգման և եթէ նմանապէս նոր պրավօդ անելու համար, ամենաձեռնտու պայմաններով։

Հասցէս՝ Тифлисъ, Горская № 7. М. Азьяну. Կամ թէ չէ, Քաղաքային էժանագին գրադարան։

չ. շ. 1—2

Երիտասարդ Հաշուապահ

(ընտիր ատեստատով և րէկօմէնդացիայով),

որոնում է պաշտօն հաշուապահի, օգնականի, կասսիրի, կօնտօրչիկի կամ համապատասխան գործերի։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Серебрянный рядъ № 35։ Тиграну Карамову. չ. ո. ե. 1—3

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

Թիֆլիսի Հրատարակչ. ընկեր. հրատարակութիւնները.

Շիվվանզադէի՝ Արտիստը, վէպ (96 եր.)	15 կ.
Ա. Ահարոնեանի՝ Կեանքի դասը (31 եր)	5 »
Վ. Փափազեանի՝ Խնոթը (սակաւաթիւ) .	10 »
Նոյնի Մեծ փականք և Առիւծի մահը	3 »
Նոյնի Պայտառի հոգին . .	4 »
Նոյնի Խելօք աքաղաղներ .	5 »
Շահրիարի՝ Եզօի քոռ բախտը . .	3 »
Ա. Աթայեանի՝ Սիրոյ հովիտը . .	3 »
Խ. Խաչատրեանի՝ Ճապօնիա . .	3 »
Մ. Գօրկի՝ի՝ 26 տղամարդ և 1 աղջ. Թ. Մ. Վ.	5 »
Նոյնի Դանկօի սիրտը, Թ. Ա. Աթ.	3 »
Նոյնի Իմ ուղեկիցը, Թ. Ա. Աթ. .	10 »
Էլ. Օժէշկօ՝ի Սպիտակ ծաղիկ, Թ. Ս. Շ.	5 »

Գումարով գնողներին % զեղչ։

—

Ցանկացողները թող դիմեն «Թիֆլիսի Հրատարակչական ընկերութեան» գործավար Գ. Բաբուրեանին (Դվօրցօվայա փող. վաճառատուն Ն. Բոզարջեանցի). իսկ օտարաքաղաքցիք՝ Тифлисъ. Тифлисскому Издательскому Т-ву. փող ուղարկելիս աւելացնել Геворку Бабурянцу

Թիֆլիսում վաճառվում են բոլոր գրավաճառանոցներում. Բագւում՝ «Սոտրուդնիկ» գրավաճառանոցում. Երևանում՝ «Արարատ» գրավաճառանոցում. Աստրախան՝ «Գրքեր վաճառելու ընկ.» գրավաճառանոցում։ Հարկաւոր են գիրք տարածող գործակալներ ձեռնտու պայմաններով։ Ընդունում ենք տպագրական յարմար ամենայն տեսակ գրուածքներ։

Լոյս են տեսնելու նորանոր գրուածքներ։

ՄԻ չքաւոր կին, Մարգարիտ Յարութիւնեան, խնդրում է բարերարներին՝ օգնել նրան խնամելու իր երկու զաւակներին և ժառանգ դրամական նպաստներով։ Հասցէն՝ Սաղի փողոց, տուն Քոչարեանի № 10 չ. ո. 1—3

Հայոց լեզուի վարժուհի ցէնզով

ՑԱՆԿԱՆՈՒՄ Է

դասեր ունենալ։

Հասցէ. Подъ кружкомъ маг. Парсегова.

չ. հ. շ. 1—3

ԾԱՂԿԵԱՅ-ՕԴ-Է-ԿՕԼՕՆ

ԲՐՕԿԱՐ և ԸՆԿ.-ից

հնարված

ՅԱՏԿՈՒԹԵԱՄԲ ՋՈՒՌՆԻ ՄՐՑՈՂ

GRAND PRIX

Բարձրագոյն պարգև. Պարիզ 1900 թ.

(Метцль.) 148,196

(5 ա. ամս.) 8—10

Ճպալերի Ճոզեշարժ Գործարան

Ա. Գ. ՄԱՆԿԻԿԵԱՆԻ

Օդեսսայում

Գործարանի պահեստ ղեկավարութեամբ և մասնակցութեամբ

Կ. Յ. ԱԻԱԳԵԱՆՑԻ

Թիֆլիսում, Պուշկինեան փողոց տուն Մանթաշեւի № 12, հեռախօս № 568.

Յովսէփ Մելիք-Ջհանեանի

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՕՆՈՒՄ

ընդունում են գիշերօթիկ և երթևեկ աշակերտներ պատրաստվելու բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար. ընդունվում են նաև իբրև գիշերօթիկ դպրոցներում արդէն սովորողները։ Օտար լեզուներից աւանդվում են գերմաներէն և ֆրանսերէն։ Թիֆլիս, Բեհբութեան փողոց № 10, տ. պօլկ. Ստեփանեանի։

(ե. հ. կ.) 6—10

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ

ՎԱՐԺՈՒՀԻ

Թելաւի կար ու ձևի արհեստանոցի համար.

Դիմել Уголь Веляминовской и Бебутовской № 25. օր. Կարա-Մուրզային։

(չ. ո. կ.) 3—3

ԸՓԵՒՏՐԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

(Тифлисъ, Сололаки, Лермонтовская ул., № 9)

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշւապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատեստատներ։

Աւանդելի առարկաները սրանք են՝ 1) Առևտրական Տնտեսութիւն. 2) Առևտրական Թւաբանութիւն. 3) Հաշւապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային). 4) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 5) Առևտրական Թղթակցութիւն. 6) Առևտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն և 7) Գեղագրութիւն, վատ ձեռքի ուղղելը։

Ձրի ուսուցումն ցանկացողներին գրող մեքենայի վրա։ Պարապմունքները կուրսերում լինում են ամեն օր։

Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից, ամենայն օր, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 12-ը, և երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Ալէքսանդր Փրիդօնովի տանը № 9, Սերգիեվսկայա և Լերմօնտովսկայա փողոցների անկիւնում։ Ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу. (կ. չ.) 22—25

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Երկու սեռի անձանց համար

(Баку, Прачешная, домъ Теръ-Ованесова)

Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական, եւ առեւտրական կրթութիւն եւ պատրաստել հմուտ հաշուապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատեստատներ։ Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առևտրական թւաբանութիւն և թւաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշւապահութիւն արդիւնաբերական, գործարանական, առևտրական և բանկային. 3) Առևտրական թղթակցութիւն. 4) Առևտրական տնտեսագիտութիւն. 5) Առևտրական և մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն և արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի). 7) Ուսուցումն գրող մեքենայի վրա։ Ուսումն սկսվելու է սեպտեմբերի 20-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից՝ ամենայն օր կուրսերում առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12-ը և երեկոյեան 4-ից մինչև 7 ժամը։

Կուրսերի կանոնադրութիւնը (уставъ) և մանրամասն ծրագիրը (программа)—տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար։ Օտարաքաղաքացիները դիմում են Баку, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову.

(չ. կ.) 18—30